II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 31 päivänä lokakuuta 1995,

Hampurin osavaltion myöntämästä valtion tuesta EHTY:n terästeollisuuden yritykselle *Hamburger Stahlwerke GmbH:lle, Hampuri*

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(96/236/EHTY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 4 artiklan c kohdan,

ottaa huomioon terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 27 päivänä marraskuuta 1991 tehdyn komission päätöksen N:o 3855/91/EHTY [1],

on kehottanut edellä mainitun päätöksen 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti muita jäsenvaltioita ja asianomaisia osapuolia esittämään lausuntonsa,

ottaa huomioon saadut lausunnot,

sekä katsoo, että

I

Komissio päätti 6 päivänä heinäkuuta 1994 aloittaa Hampurin osavaltion (Freie und Hansestadt Hamburg) Hamburger Stahlwerke GmbH:n (jäljempänä HSW) eduksi toteuttamien taloudellisten toimenpiteiden vuoksi päätöksen N:o 3855/91/EHTY (jäljempänä terästukisäännöt) 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn. Saksan liittohallituksen toimittamien tietojen perusteella komissio päätteli, että *Hamburgische Landesbank Girozentralen* (jäljempänä HLB) myöntämä yli 20 miljoonan Saksan markan laina *Protei Produktionsbeteiligungen GmbH & Co. KG*:n (jäljempänä Protei) osakkaille ja HLB:n HSW:lle myöntämä 130—184 miljoonan Saksan markan luottoraja, mukaan lukien 10 miljoonan Saksan markan liikkumavara, voi olla terästukisääntöjen ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä EHTY:n perustamissopimus) vastaista valtion tukea.

Komissio ilmoitti Saksan liittohallitukselle 14 päivänä heinäkuuta 1994 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa menettely ja kehotti liittohallitusta toimittamaan huomautuksensa ja merkityksellisinä pitämänsä täydentävät tiedot. Saksan viranomaisten 8 päivänä syyskuuta 1994 päivätty vastaus sisältsi lisätietoja kyseisistä taloudellisista toimenpiteistä ja perusteluja liittohallituksen näkökannan tueksi, jonka mukaan nämä toimenpiteet eivät ole valtion tukea (tähän tapaukseen liittyvissä tiedonannoissa esitetty Saksan liittohallituksen kanta esitetään perusteellisesti tämän päätöksen III jaksossa).

Kirje, jolla komissio ilmoitti liittohallitukselle päätöksestään aloittaa menettely, julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* [2], jotta muut jäsenvaltiot ja asianomaiset osapuolet saisivat mahdollisuuden esittää huomautuksensa.

[1] EYVL N:o L 362, 31.12.1991, s. 57

[2] EYVL N:o C 293, 21.10.1994, s. 3

Tämän menettelyn yhteydessä komissio on saanut seuraavat huomautukset:

— Erään jäsenvaltion hallitus ilmoitti pitävänsä julkaistussa kirjeessä kuvailtuja taloudellisia toimenpiteitä valtion tukena, joka vaikuttaa kilpailuun yhteisössä tavalla, joka haittaa tämän jäsenvaltion alueella toimivia HSW:n kilpailijoita. Se vaati komissiota tutkimaan tarkoin kaikki HSW:n, HLB:n ja Hampurin osavaltion väliset liiketoimet sen toteamiseksi, miten ne soveltuvat terästukisääntöihin.

— Eräs suuri eurooppalainen terästeollisuuden yritys ilmoitti, että julkaistussa kirjeessä kuvaillut taloudelliset toimenpiteet ovat EHTY:n perustamissopimuksen ja terästukisääntöjen mukaan kiellettyä tukea. Se epäili, voisiko HSW koskaan, edes uusien pääomanlisäysten jälkeen, tulla taloudellisesti elinkelpoiseksi, koska yrityksen tuottavuus on selvitysten mukaan paljon alhaisempi kuin vertailukelpoisten saksalaisten yritysten.

— Eräs kansallinen terästuottajien yhdistys painotti, että Protein osakkaille myönnetty 20 miljoonan Saksan markan laina, jolla maksettiin HSW:n alkuperäinen peruspääoma vuonna 1984, oli jo sen vuoksi lainvastainen, että siitä ei ilmoitettu komissiolle etukäteen. Se pitää HLB:n lainoja HSW:lle ainakin osittain tukina, joiden avulla joidenkin yhdistyksen jäsenyritysten tärkeä kilpailija pysyi toiminnassa kymmenen vuoden aikana.

Huomautukset toimitettiin liittohallitukselle 5 päivänä tammikuuta 1995 päivätyllä kirjeellä, jossa pyydettiin kannanottoa. Samana päivänä päivätyllä kirjeellä liittohallitukselta pyydettiin yksityiskohtaisia tietoja lehtitiedoista, joiden mukaan HLB pidensi HSW:n luottorajaa sen päätyttyä vuoden 1994 lopussa.

Liittohallitus ilmoitti komissiolle 11 päivänä tammikuuta 1995 päivätyllä kirjeellä, että luottorajaa ei ollut pidennetty ja että HSW oli myyty. Se antoi muita yksityiskohtaisia tietoja tästä liiketoimesta. Kirjeellä, joka on päivätty 7 päivänä helmikuuta 1995, liittohallitus toimitti huomautuksensa muiden jäsenvaltioiden ja asianosaisten osapuolten huomautuksiin ja antoi tietoja HSW:n osakkeiden myynnistä alankomalaiselle *Venuda Investments B.V.*:lle (jäljempänä Ispat), joka kuuluu Jakartassa Indonesiassa sijaitsevaan Ispat-yhtymään.

Kirjeellä, joka on päivätty 13 päivänä maaliskuuta 1995, komissio pyysi lisätietoja omistusoikeuksien myynnistä sekä HLB:n ja Hampurin osavaltion taloudellisista toimenpiteistä tämän myynnin yhteydessä. Liittohallituksen vastaus saapui 28 päivänä huhtikuuta 1995. Kirjeellä, joka on päivätty 10 päivänä toukokuuta 1995, komissio pyysi joitakin lisätietoja, erityisesti jäljennöksiä joistakin asiakirjoista, jotka lähetettiin yhtä salaiseksi ja sisäiseksi luokiteltua asiakirjaa lukuun ottamatta 15 päivänä toukokuuta 1995 päivätyllä kirjeellä. Toukokuun 22 päivänä 1995 pidettiin Hampurin osavaltion hallituksen, liittohallituksen ja komission edustajien välinen kokous Brysselissä. Liittohallitus toimitti 14 päivänä kesäkuuta 1995 päivätyllä kirjeellä täydentäviä tietoja ja perusteluja sekä jäljennökset tarjouspyyntöasiakirjoista, joilla valmisteltiin HSW:n myyntiä.

Kesäkuun 20 päivänä 1995 pidettiin Hampurissa Hampurin osavaltion hallituksen, Saksan liittohallituksen ja komission edustajien välinen kokous, jossa keskusteltiin HSW:n myynnin yksityiskohdista ja tapauksen mahdollisista arviointiperusteista. Kirjeillä, jotka on päivätty 25 päivänä heinäkuuta 1995 ja 18 päivänä elokuuta 1995, Saksan viranomaiset toimittivat lisätietoja HSW:n rahoituksesta vuodesta 1984 lähtien ja komission vuosina 1984 ja 1985 hyväksymien tukien käytöstä.

II

Saatujen tietojen perusteella tilanne on seuraava:

Vanha *Hamburger Stahlwerke GmbH* perustettiin vuonna 1961, ja se aloitti toimintansa teräsalalla vuonna 1969. Se tuotti tappiota vuosina 1969—1982 lukuun ottamatta vuosia 1974 ja 1979.

Vuoteen 1981 asti osakkaat *Korf Stahl AG* ja *Ferrocontor Beteiligungsgesellschaft mbH* korvasivat yhteensä 204 miljoonan Saksan markan tappiot. Vuonna 1982 yritys tuotti 172 miljoonaa Saksan markkaa tappioita, joita yrityksen osakkaat eivät kattaneet. Tammikuun 20 päivänä 1983 aloitti toimivaltainen tuomioistuin sovittelumenettelyn. Sovittelumenettelyn toimitsija yritti löytää ostajan yritykselle sen toiminnan jatkumisen mahdollistamiseksi. Joulukuun 9 päivänä 1983 tuomioistuin aloitti konkurssimenettelyn sovitteluyrityksen epäonnistuttua.

HLB hankki vuodesta 1972 alkaen *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n osakkeita ja piti vuodesta 1974 lähtien etujensa turvaamiseksi jatkuvasti hallussaan 49:ää prosenttia osakkeista vakuutena maksuvalmius- ja investointiluotoille, jotka myönnettiin ilman Hampurin osavaltion takuuta tai muuta vastaavaa vakuutta. Konkurssimenettelyn aloittamisen aikaan HLB:llä oli 52 miljoonan Saksan markan arvosta perimättömiä saatavia, joita Hampurin osavaltion takuu ei kattanut. Hampurin osavaltio takasi 129 miljoonan Saksan markan saatavat, ja siten sillä oli takautumisoikeus konkurssipesältä. HLB:n ja Hampurin osavaltion kokonaissaatavia *Hamburger Stahlwerke GmbH*:lta ei konkurssimenettelyn yhteydessä käsitelty konkurssisaatavina, koska ylimmän asteen tuomioistuimen tuomiossa [1] HLB katsottiin vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n osakkaaksi ja julkinen pankki Hampurin osavaltion edunvalvojaksi. Tämän tuomiois-

[1] Bundesgerichtshof, 19 päivänä syyskuuta 1988 annettu tuomio, AZ. II ZR 255/87 = Der Betrieb 1988, s. 2141. Alemmat oikeusasteet: Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg, 24 päivänä heinäkuuta 1987 annettu tuomio, AZ. 11 U 182/86 = Der Betrieb 1987, s. 1778 ja Landesgericht Hamburg, 15 päivänä elokuuta 1986 annettu tuomio, AZ 3 O 288/84.

tuimen päätelmän oikeudellinen seuraus oli se, että kaikkea maksuvalmiuden lisäystä, vaikka se onkin muodollisesti lainana myönnetty, oli käsiteltävä kuten omaa pääomaa. Lainoja pidettiin oman pääoman korvaavina lainoina. Tämän vuoksi HLB:n ja Hampurin osavaltion saatavat maksettaisiin ainoastaan silloin, jos vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n selvitystila konkurssimenettelyn yhteydessä johtaisi ylijäämään sen jälkeen, kun kaikille etuoikeutetuille ja ei-etuoikeutetuille velkojille on maksettu.

Koska sovintomenettelyn toimitsija (Vergleichsverwalter), josta tuli myöhemmin konkurssipesän selvitysmies (Konkursverwalter), oli jo sovintomenettelyn aikana tuloksetta yrittänyt löytää tehtaalle ostajan, päättivät HLB ja Hampurin osavaltio tukea toiminnan jatkamista uuden yrityksen kautta, joka ostaisi vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n omaisuuden toimivan yrityksen arvosta, ja liittohallituksen mukaan odottivat saavansa mahdollisuuden saada ainakin osan 181 miljoonan Saksan markan saatavistaan.

Selvitysmies ja yrityksen toimitusjohtaja laativat rakennemuutosohjelman. He perustivat *Protei Produktionsbeteiligungen GmbH & Co. KG*:n ja ottivat vuoden 1984 alussa haltuunsa vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n liiketoiminnan ja omaisuuden vasta perustetulla *Neue Hamburger Stahlwerke GmbH*:lla, joka on Protein kokonaan omistama tytäryhtiö. Yritys nimettiin myöhemmin vuonna 1984 *Hamburger Stahlwerke GmbH*:ksi (HSW).

Vanha *Hamburger Stahlwerke GmbH* lopetettiin. Liittohallitus ilmoitti, että ratkaisu jatkaa vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n toimintaa siten, että toinen yritys ottaa sen haltuunsa, johti vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n rahoitukseen liittyvän HLB:n 52 miljoonan Saksan markan tappion vähentymiseen alle viiteen miljoonaan Saksan markkaan eli noin 90 prosentilla. Hampurin osavaltion tappio pieneni 129 miljoonasta Saksan markasta 52 miljoonaan Saksan markkaan eli 77 miljoonalla Saksan markalla, noin 60 prosentilla.

Protein 20,2 miljoonan Saksan markan alkupääoma saatiin HLB:n myöntämästä 20 miljoonan Saksan markan lainasta Protein osakkaille, selvitysmiehelle ja HSW:n toimitusjohtajalle. Hampurin osavaltio oli antanut HLB:n käytettäväksi 20 miljoonaa Saksan markkaa Protein osakkaiden lainaa varten. Ainoastaan pieni osuus Protein alkupääomasta tuli välittömästi osakkailta, jotka toivat kukin 100 000 Saksan markkaa. HSW:n alkupääoma, joka myös oli 20,2 miljoonaa Saksan markkaa, tuli yrityksen Proteilta, joka on yrityksen ainoa osakas ja joka käytti tähän tarkoitukseen selvitysmiehen, HSW:n toimitusjohtajan ja HLB:n kautta Hampurin osavaltiolta saatua pääomaa.

HLB:n, Protein, HSW:n toimitusjohtajan ja selvitysmiehen välisessä sopimuksessa määrättiin, että korkoja ja vähennyksiä maksetaan ainoastaan silloin, kun HSW tuottaa voittoa. Korkokannaksi asetettiin diskonttokorko plus 7,5 prosenttia, vähintään kuitenkin 15 prosenttia vuodessa. Osapuolet sopivat, että selvitysmies ja HSW:n toimitusjohtaja eivät mene takuuseen lainasta, sen vähennyksistä ja koroista yksityisomaisuudellaan ja että HLB korvaa kaikki verorasitukset ja muut kustannukset, joita aiheutuu Protein osallisuudesta HSW:ssä. Protei luopui osuudestaan HSW:n voitonjaosta siinä suhteessa, mikä vastaa lainan osuutta HSW:n peruspääomasta.

Sopimuksessa määrättiin myös, että Protein on jatkettava HSW:n toimintaa eikä se voi päättää lopettaa HSW:tä ilman HLB:n suostumusta ja että yrityksen liikkeenjohtoa tai johtokuntaa koskevat päätökset on tehtävä yhteisymmärryksessä HLB:n kanssa. Lisäksi sopimuksessa määrättiin, että Proteilla ei ole oikeutta myydä HSW:n osakkeita, jos HLB sitä vastustaa. Sovittiin, että Protein velvollisuus on aloittaa neuvottelut HSW:n mahdollisten ostajien kanssa HLB:n pyynnöstä. HLB varaa itselleen oikeuden osallistua tarkkailijana HSW:n ostosta käytäviin neuvotteluihin.

Syyskuun 8 päivänä 1994 päivätyssä tiedonannossaan liittohallitus selitti, että tämän sopimusjärjestelyn vuoksi, jonka ansiosta HLB:llä/Hampurin osavaltiolla on ratkaiseva vaikutus HSW:n liikkeenjohtoon, Hampurin osavaltio oli alttiina samalle riskille kuin riskipääomaa sijoittava osakas tulematta itse yrityksen omistajaksi.

Vuosina 1984—1994 maksettiin HLB:n 20 miljoonan Saksan markan lainasta 2,8 miljoonaa Saksan markkaa lyhennyksiä ja 2,7 miljoonaa Saksan markkaa korkoja. HSW:n peruspääomaa nostettiin 19 päivänä kesäkuuta 1986 omilla varoilla 11,5 miljoonalla Saksan markalla.

Rakennemuutossuunnitelmaa tuettiin komission hyväksymillä valtion tuilla (46 miljoonaa Saksan markkaa investointeihin, sulkemiseen, tutkimus- ja kehitystyöhön sekä liiketappioihin ja 40 miljoonan Saksan markan julkinen takuu). HSW sai lopulta ainoastaan 23,5 miljoonaa Saksan markkaa investointeihin, sulkemiskustannuksiin ja liiketappioihin. Jäljelle jäävää 22,5:tä miljoonaa Saksan markkaa ei maksettu liittohallituksen kieltäydyttyä maksamasta osuuttaan investointituista, koska vanha HSW oli jo toteuttanut osan tuettavista investoinneista ja toista osaa investoinneista ei lopulta toteutettukaan. Liittohallitus kieltäytyi lisäksi maksamasta osuuttaan 15 miljoonasta Saksan markasta, koska tuet liiketappioille liittyivät vanhan konkurssissa olevan HSW:n tappioihin eivätkä uuden yrityksen kannettavaksi tuleviin kuluihin. Hyväksyttyä 27 miljoonan Saksan markan takuuta ei käytetty koskaan, koska HSW päätti käyttää toisia rahoitustapoja.

HSW:n liiketoiminnan alussa HLB myönsi vuonna 1984 yritykselle 130 miljoonan Saksan markan luottorajan. Luottoraja myönnettiin säännöllisesti vuosittain uusitta-

vien sopimusten perusteella. Luottorajasta 60 prosenttia (78 miljoonaa Saksan markkaa) myönnettiin Hampurin osavaltion toimeksiannosta. Saksan lainsäädännön määräysten mukaan (§ 778 Bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä BGB) Hampurin osavaltion velvollisuus on korvata pankille kaikki kustannukset, joita tälle syntyy määräyksen toteuttamisen yhteydessä, samalla tavoin, kuin jos pankki olisi saanut takuun lainalle (§ 765 ff BGB). Luottoraja turvattiin luopumalla vaihto-omaisuudesta ja luopumalla HSW:n saatavista kolmansilta osapuolilta. Liittohallitus ilmoitti komissiolle, että vakuuksien arvioitu arvo vuosina 1984—1994 oli seuraava:

Päivämäärä	Vakuudet miljoonina Saksan markkoina	Vakuudet prosentteina luottorajasta
30.12.1984	144,0	110,7
30.12.1985	157,2	120,9
30.12.1986	130,0	100,0
30.12.1987	144,1	110,8
30.12.1988	172,4	132,6
30.12.1989	174,7	134,3
30.12.1990	204,3	157,1
30.12.1991	167,0	128,4
30.12.1992	179,1	137,7
30.12.1993	208,4	138,9
30.12.1994	204,6	117,5

Neljää vuotta lukuun ottamatta HSW tuotti tappiota vuosina 1984—1993. Seuraavassa taulukossa esitetään tavanomaisen liiketoiminnan tulokset miljoonina Saksan markkoina:

1984	+ 13,3
1985	− 2,6
1986	+ 1,3
1987	− 16,5
1988	− 5,7
1989	+ 15,7
1990	+ 8,9
1991	− 8,5
1992	− 19,8
1993	− 24,4

HLB:n myöntämää luottorajaa ei vuoteen 1992 asti kertaakaan käytetty kokonaan. Vuonna 1992 HSW tuotti tappiota noin 20 miljoonaa Saksan markkaa. Yrityksen toiminnan jatkamiseksi olisi vuoden lopussa päättyvää luottorajaa täytynyt pidentää ja myöntää uusi tämän suuruinen luottoraja. HLB, jonka on itse liikepankkina noudatettava terveitä toimintatapoja, kieltäytyi nostamasta luottorajaa. Hampurin osavaltion toimeksiannosta se lopulta korotti luottorajaa 20 miljoonalla Saksan markalla joulukuussa 1992 sillä Hampurin osavaltion luottolautakunnan esittämällä ehdolla, että yritys esittää kunnollisen rakennemuutossuunnitelman.

Vuonna 1993 HSW tuotti 24,4 miljoonaa Saksan markkaa tappiota. Jotta yritys voisi jatkaa toimintaansa, olisi vuoden lopussa päättyvää 150 miljoonan Saksan markan suuruista nostettua luottorajaa pitänyt pidentää sekä nostaa sitä uudelleen. HLB:n liikkeenjohto kieltäytyi pidentämästä luottorajaa. Pankki ei ollut edes valmis jatkamaan aikaisempaa osallistumistaan, josta 52:ta miljoonaa Saksan markkaa ei ollut Hampurin osavaltion toimeksiannosta myönnetty. Hampurin osavaltio antoi HLB:lle toimeksiannon pidentää luottorajaa vuoden 1994 alusta sekä korottaa sitä 24 miljoonan Saksan markalla ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaralla. Koko luottorajaa ja sen liikkumavaraa koski siten Hampurin osavaltion sitoumus korvata pankille kaikki siihen liittyvät kustannukset. Siten yrityksen lainoihin liittyvä taloudellinen riski kuului kokonaan Hampurin osavaltiolle.

Tammikuussa 1994 Hampurin luottolautakunnan toimeksiannosta laaditun asiantuntijatutkimuksen mukaan Hampurin kaupunki menettäisi noin 200 miljoonaa Saksan markkaa, jos HSW tekisi konkurssin. Asiantuntijoiden mukaan yksityistäminen olisi paras ratkaisu, koska kaupungin kassasta maksettavat kustannukset olisivat alhaisemmat kuin 'tuen jatkamisessa rakenneuudistukseen asti'. Päätettiin aloittaa neuvottelut ostajaehdokkaiden kanssa, jotta saataisiin ainakin osa lainasta takaisin.

Helmikuussa 1994 siirsi Protei HSW:n osakkeensa HSW:n toimitusjohtajalle, joka puolestaan otti 20 miljoonasta Saksan markan peruspääomalainasta jäljelle jääneet 17,2 miljoonan Saksan markan velat HLB:lle ja joutui maksamaan ainoastaan 275 000 Saksan markkaa. Tämä kauppahinta maksettiin HLB:n lainalla. Myös HSW:n toimitusjohtaja sai oikeuden lyhentää lainoja siirtämällä HSW:n osakkeita HLB:lle, riippumatta siitä, riittääkö osakkeiden arvo pankin saatavien korvaamiseen.

Elokuussa 1994, vähän sen jälkeen, kun komissio oli päättänyt aloittaa tämän menettelyn, yksityinen investointipankki, jonka Hampurin osavaltio oli palkannut järjestämään HSW:n myynnin, julisti tarjouskilpailun, jossa kotimaisia ja kansainvälisiä terästuottajia pyydettiin jättämään tarjouksensa HSW:n ostosta. Tarjouskilpailuasiakirjoista mahdolliset tarjouksen tekijät saivat tietää, että HSW:n toimitusjohtaja oli valtuuttanut Hampurin osavaltion käyttämään HSW:n osakkeita ja että Hampurin osavaltio hoitaisi myynnin investointipankin avustuksella.

Sopimuksella, joka tehtiin 27 päivänä joulukuuta 1994, Ispat otti HSW:n haltuunsa. Osakkeiden siirto astui voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Osakkeiden 10 miljoonan Saksan markan ostohinta maksettiin HSW:n toimitusjohtajalle, joka luovutti tämän summan heti HLB:lle. HSW:n toimitusjohtaja siirsi nämä osakkeet Ispatille HLB:n määräyksestä, koska pankilla oli oikeus saada HSW:n osakkeita toimitusjohtajalta, joka tällä tavoin maksaisi pankin saatavat, jotka ovat peräisin vuonna 1984 myönnetystä 20 miljoonan Saksan markan lainasta ja HSW:n toimitusjohtajalle HSW:n osakkeiden ostoon myönnetystä 275 000 Saksan markan lainasta.

Vuoden 1994 aikana luottoraja käytettiin melkein ylärajaan asti. Esimerkiksi 15 päivänä syyskuuta 1994 HSW käytti 173,7 miljoonaa Saksan markkaa luottorajasta. Joulukuun 30 päivänä 1994 HSW oli käyttänyt luottorajasta 166,7 miljoonaa Saksan markkaa. Joulukuun 31 päivänä 1994 HLB:llä oli luottorajasta aiheutuvia saatavia HSW:ltä 154,1 miljoonaa Saksan markkaa, joka liittyi kokonaan Hampurin osavaltion toimeksiantoon. Liittohallitus ei selittänyt, miten ja miksi luottorajasta käytetty määrä väheni näiden kahden päivän välissä. Liittohallitus ei ilmoittanut komissiolle, oliko 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaraa käytetty.

HLB ja Ispat tekivät erillisen sopimuksen sinä päivänä, jona myös Ispatin ja HSW:n toimitusjohtajan välinen sopimus osakkeiden siirrosta allekirjoitettiin. Tämä sopimus, jossa sovittiin siitä, että luottorajasta kertyneet HLB:n saatavat HSW:ltä myytäisiin Ispatille, on tärkein osa HSW:n myyntiin liittyvistä sopimusjärjestelyistä. Sen laadinnassa noudatettiin tarkaan sopimusmallia, jota entinen *Treuhandanstalt*, joka on Itä-Saksan valtiollisten yritysten yksityistämistä hoitanut julkinen laitos, käytti yksityistämistapauksissa. Sopimuksen johdanto-osassa selvitetään, että Hampurin osavaltio 'on erittäin kiinnostunut HSW:n toiminnan jatkamisesta ja siten työpaikkojen säilyttämisestä'. Sopimuksen esipuheessa selvitetään lisäksi, että HSW:n peruspääoma on negatiivinen ja että 'nykyisessä tilanteessa ei tule kysymykseen, että HLB lisäisi vielä yrityksen maksuvalmiutta'. Sen vuoksi HSW vaikuttaa olevan konkurssin edessä.

Lisäksi HLB:n lainoja on sopimuksen mukaan pidettävä pääoman korvaavina lainoina, mikä tarkoittaa sitä, että niitä ei konkurssitapauksessa pidetä konkurssisaatavina, vaan yrityksen osakkaan antamana pääomana tilanteessa, jossa yritys tarvitsi lisää pääomaa konkurssin välttämiseksi. Sopimuksen määräysten mukaan HLB:n kokonaissaatavat HSW:ltä siirretään Ispatille ostohinnalla, joka määräytyy monimutkaisen kaavan perusteella. Tällä kaavalla laskettua summaa voidaan kuvailla 'likvidointi- ja luopumisarvoksi'. Tämän summan Ispat voisi saada, jos se päättäisi olla jatkamatta HSW:n toimintaa ja myydä välittömästi kaiken omaisuuden, kaikki varastot ja saatavat. Tällä kaavalla lasketusta ostohinnasta vähennetään kustannukset, jotka aiheutuvat enintään sadan HSW:n työntekijän ja liikkeen johtoon kuuluvan jäsenen irtisanomisesta, kahden tytäryhtiön lopettamisesta aiheutuvat kustannukset sekä tietyt sopimuksen toteuttamisen kustannukset. Lisäksi sopimuksessa selvitetään, että Ispat odottaa Hampurin osavaltion vapauttavan sen kaikista kustannuksista, jotka liittyvät HSW:n käyttämän alueen ympäristöhaittoihin. HLB hyväksyi sen, että tällaiset rakennemuutoskustannukset vähennetään ostohinnasta, jos kustannuksista vapauttamista ei myönnetä. Saksan viranomaiset arvioivat vielä määrittelemättömän ostohinnan olevan 44—74 miljoonaa Saksan markkaa (28—48 prosenttia HLB:n myöntämästä luottorajasta käytetystä summasta). Ispatin ei tarvitsisi itse hankkia ostohintaa heti. Se saatasiin HLB:ssä olevalta luottotililtä, joka taataan Ispatin hankkimalla pankkitakuulla ja voidaan lopettaa aikaisintaan 31 päivänä joulukuuta 1995.

Sopimuksessa määrätään, että ostajan on jatkettava HSW:n toimintaa vuoden 1994 keskimääräisellä tuotantotasolla. Sen on huolehdittava siitä, että HSW tuottaa pääasiassa laatuterästä, ja sen on toteutettava investointeja vähintään 70 miljoonalla Saksan markalla. Lisäksi sen on huolehdittava 630 työpaikan säilymisestä, sillä on oltava osakeenemmistö HSW:ssä vähintään vuoden 1999 loppuun asti ja sen on tuotava yritykseen 30 miljoonaa Saksan markkaa peruspääomaa. Lisäksi ostajan on hyväksyttävä se, että HLB valvoo näiden ehtojen noudattamista. Vuoden 1999 loppuun rajoitetut velvollisuudet on varmistettu sopimussakoilla.

Komission heinäkuussa 1994 aloittaman menettelyn osalta osapuolet sopivat tekevänsä kaiken laillisesti mahdollisen estääkseen komission mahdollisesti määräämät lainoihin tai niiden Hampurin osavaltion myöntämään takuuseen liittyvät toimenpiteet. Ne sopivat tarvittaessa muuttavansa sopimusta HSW:n olemassaolon varmistamiseksi. HLB otti huomioon, 'että Ispat ja HSW eivät vastaisi komission päätöksen vuoksi niille mahdollisesti aiheutuvista taloudellisista rasitteista'.

III

Saksan liittohallituksen mielestä Hampurin osavaltion ja HLB:n HSW:hen liittyvät taloudelliset toimenpiteet eivät ole valtion tukea.

HSW:n alkupääomaksi myönnetyn 20 miljoonan Saksan markan lainasta liittohallitus myönsi, että valtio otti siten samanlaisen taloudellisen riskin kuin riskipääomaa sijoittava omistaja. Sen mielestä kuitenkin yksityinen markkinatalouden sijoittaja olisi kyseisenä aikana toiminut samoin.

Vanhan *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n konkurssin jälkeen Hampurin osavaltiolla ja HLB:llä oli 181 miljoonan Saksan markan saatavat, joiden toimivaltainen tuomioistuin katsoi johtuvan pääoman korvaavista lainoista. Tämän seurauksena ne maksettaisiin konkurssimenettelyssä takaisin ainoastaan, jos kaikkien muiden, sekä etuoikeutettujen että etuoikeudettomien, velkojien saatavat on maksettu. Selvitysmies oli jo yrittänyt löytää ilman tulosta ostajan, joka olisi ollut valmis jatkamaan toimintaa. Kun tuomioistuin aloitti konkurssimenettelyn, päättivät Hampurin osavaltio ja HLB tukea yrityksen ostoa toimivan yrityksen arvolla konkurssipesän nostamiseksi niin suureksi, että ainakin osa maksamattomista saatavista olisi mahdollista saada takaisin. Saksan viranomaisten mielestä yksityinen sijoittaja olisi myös vastaavanlaisessa tilanteessa antanut tarvittavan rahoituksen toiminnan jatkamiseksi.

Lisäksi liittohallitus on sitä mieltä, että komission vuosina 1984 ja 1985 tekemät päätökset, joilla hyväksyttiin enintään 40 miljoonan Saksan markan julkiset takuut HSW:lle, kattavat Hampurin osavaltion toimeksiannosta myönnetyn 20 miljoonan Saksan markan lainan. Hyväksyttyjä 27 miljoonan Saksan markan takuita ei käytetty koskaan, koska yritys päätti käyttää toisenlaista rahoitusta.

Luottorajan osalta Saksan viranomaiset painottavat sitä, että luottorajalle oli aina sellaiset takuut, joita myös yksityinen pankki olisi pitänyt riittävinä vastaavanlaiselle luottorajalle. Julkinen pankki HLB valittiin ainoastaan sen vuoksi, että se pystyi erityisasemansa vuoksi tarjoamaan paremmat ehdot kuin yksityiset pankit. Sitä tosiseikkaa, että Hampurin toimeksianto kattoi 60 prosenttia luottorajasta, selitettiin sillä, että HSW:llä ei ollut tehdasaluetta eikä se voinut sen vuoksi tarjota kiinteistövakuuksia. Liittohallituksen mukaan HLB on erityisen varovainen pankki, joka pitää erityisen tärkeänä pienimmänkin toimintaansa liittyvän riskin poistamista. Se, että HLB vaati lisätakuun Hampurin osavaltion luottotoimeksiannon muodossa, ei liittohallituksen mukaan tarkoita sitä, että yksityinen pankki ei olisi myöntänyt vastaavanlaista luottorajaa ilman tällaista lisätakuuta. Sen vuoksi Hampurin osavaltion luottotoimeksiantoa on pidettävä ainoastaan riskin siirtona HLB:ltä Hampurin osavaltiolle, joka ainoastaan vaikuttaa sisäisesti Hampurin osavaltion talouteen, mutta ei liity mitenkään HSW:hen. Sen vuoksi luottoraja ei ainakaan vuosina 1984—1992 muodostanut liittohallituksen mielestä valtion tukea.

Luottorajan nostamisesta 20 miljoonalla Saksan markalla joulukuussa 1992 Hampurin osavaltion toimeksiannosta ja riskin ollessa kokonaan julkisella taholla liittohallitus painotti, että HLB:n vaihtoehtoina oli joko myöntää HSW:n toiminnan ylläpitämiseen tarvittava luottorajan korotus tai peruuttaa koko osallistumisensa tuottamattomana. Hampurin osavaltion luottotoimeksiantoa, joka turvaa HLB:n osallistumisen takuun tavoin, olisi liittohallituksen mukaan pidettävä ainoastaan Hampurin osavaltion pyrkimyksenä vapauttaa tytäryhtiönsä HLB riskeistä, joita liittyy pääoman korvaavia lainoja koskevaan lainsäädäntöön. Liittohallituksen mukaan luottotoimeksianto ei ollut syy pankin joulukuussa 1992 tekemään päätökseen myöntää lisäys luottorajaan. Yksityinen pankki, jonka vaihtoehtoina on rahoituksen jatkaminen ja lisääminen tai koko rahoituksen menettäminen, olisi tehnyt saman päätöksen.

Luottorajan joulukuussa 1993 tapahtuneesta pidentämisestä sekä sen nostamisesta 24 miljoonalla Saksan markalla, mukaan lukien 10 miljoonan Saksan markan liikkumavara ja Hampurin osavaltion lisätty koko HSW:n rahoituksen kattava luottotoimeksianto, Saksan liittohallitus on sitä mieltä, että osavaltion toiminta oli oikeutettua yrityksen yksityiseen vastuuseen siirtämisen ja sosiaalisen vastuun kannalta.

HLB ei ollut valmis jatkamaan rahoitustaan, ei edes sen 52 miljoonan Saksan markan osalta, jonka se oli aikaisemmin antanut HSW:n vaihto-omaisuudella taattuna. Saksan liittohallituksen mielestä tätä toimintaa voidaan selittää uudella, pääoman korvaavista lainosta tehdyllä päätöksellä [1], jonka perusteella voidaan päätellä, että koko HLB:n myöntämä laina olisi tällaista pääoman korvaavaa lainaa, joka konkurssitapauksessa menetettäisiin kokonaan.

Hampurin osavaltio, joka 98 miljoonan Saksan markan osallistumisen vuoksi oli saman riskin edessä, päätti järjestää tarvittavan rahoituksen, jotta olisi mahdollista saada takaisin edes osa lainosta ja jatkaa yrityksen toimintaa sen jälkeen, kun se on siirretty yksityiseen vastuuseen. Liittohallituksen mielestä tämä Hampurin osallistuminen on verrattavissa suuririskiseen investointiin *(junk bond)*, jota tietojen mukaan on mahdollista saada Yhdysvaltojen sijoitusmarkkinoilta 15 prosentin korolla. Jos HSW:n rahoitus joulukuun 1993 jälkeen olisi tukea, olisi tuen määrä liittohallituksen mielestä rajoitettu tähän korkokantaan, koska yritys oli voinut hankkia rahoituksensa tällaisella yhdysvaltalaisella *junk bond* -rahoituksella.

[1] Tämä *Bundesgerichtshof*in 13 päivänä heinäkuuta 1992 tekemä päätös, joka julkaistiin 2 päivänä lokakuuta 1992, *Der Betrieb* 1992, s. 2026, koski tähän tapaukseen liittymätöntä tapausta, jossa lainanantajalle oli samanlainen sopimuksellinen yhteys lainanottajaan kuin HLB:llä HSW:hen.

Lisäksi liittohallitus esitti samat perustelut kuin luottorajan nostamisesta 20 miljoonalla Saksan markalla, joka tapahtui joulukuussa 1992. Sen mielestä yksityinen pankki olisi toiminut aivan samalla tavalla kuin Hampurin osavaltio päättäessään kattaa koko luottorajan, mukaan lukien sen nostamisen 24 miljoonalla Saksan markalla ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaran.

IV

Hamburger Stahlwerke GmbH on EHTY:n perustamissopimuksen 80 artiklassa tarkoitettu yritys, koska se valmistaa tuotteita, jotka luetellaan EHTY:n perustamissopimuksen liitteessä I, ja sen vuoksi EHTY:n perustamissopimusta ja terästukisääntöjä on sovellettava.

EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa tarkoitettua tukea on muun muassa kaikki julkisten varojen siirto valtiollisille tai yksityisille terästeollisuuden yrityksille omistusosuuden, pääomahuollon tai vastaavan rahoitustoimenpiteen muodossa, kun se ei ole markkinataloudessa tavanomaisen sijoittajaperiaatteen mukaista riskipääoman sijoittamista, jossa sijoitetulle pääomalle on mahdollista saada tulevaisuudessa tuottoa tai muuta tuloa (1).

Hamburger Stahlwerke GmbH oli itse asiassa perustamisestaan lähtien vuodesta 1984 valtiollinen yritys. Koko peruspääoma tuli valtiolta ja sijoitettiin yritykseen HLB:n, selvitysmiehen, HSW:n toimitusjohtajan ja Protein kautta. HSW:n ainoaa osakasta ja samalla sen yritysjohdosta huolehtivaa Proteita valvoivat HSW:n toimitusjohtaja ja selvitysmies, joita sitoneet, HLB:n kanssa tehdyn sopimuksen tiukat velvoitteet riistivät heiltä huomattavassa määrin tavanomaisesti osakkuuteen liittyviä oikeuksia.

Koko vuonna 1984 luotu sopimustilanne antoi HSW:n määräysvallan Hampurin osavaltiolle HLB:n kautta. EHTY:n perustamissopimus ei 83 artiklansa nojalla kuitenkaan mitenkään rajoita tämän sopimuksen määräysten soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä koskevaa omistusoikeusjärjestelmää. Jäsenvaltiot voivat vapaasti pitää teräsyrityksiä julkisessa valvonnassa.

Hampurin osavaltion HLB:n kautta Protein käyttöön HSW:n alkupääomaksi antamasta 20 miljoonan Saksan markan lainasta voidaan todeta, että tämän lainan antamista voidaan verrata oman pääoman suoraan sijoittamiseen. Hampurin osavaltion ohjeiden mukaan toimivan julkisen pankin ja lainanottajan välisessä sopimuksessa määrätään, että valtiolle maksetaan lyhennyksiä ja korkoja ainoastaan silloin, kun HSW tuottaa voittoa. Näiden määräysten perusteella maksettiin kymmenen vuoden aikana ainoastaan 2,8 miljoonaa Saksan markkaa lyhennyksiä ja 2,7 miljoonaa Saksan markkaa korkoja. Osakkeiden myynistä, joka hyväksyttiin lainan takaisin maksun asemesta, saatiin 10 miljoonaa Saksan markkaa, jolloin Hampurin osavaltion peruspääomalainaan liittyvä lopullinen tappio, ottamatta huomioon tavanomaista korkoa, on 4,5 miljoonaa Saksan markkaa. Peruspääomalainasta maksettavia lyhennyksiä ja korkoja koskevat määräykset kuvastavat osinkoa, jota riskipääomaa GmbH-muotoiseen yhtiöön sijoittava sijoittaja voi odottaa. Sen vuoksi lainaa on pidettävä oman pääoman sijoittamisena.

Saksan liittohallituksen perustelu, että myös yksityinen sijoittaja olisi ollut valmis antamaan HSW:n käyttöön omaa pääomaa *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n toiminnan jatkamisen mahdollistamiseksi, ei ole vakuuttava. Arvioidessaan kysymystä, vastaako tietty julkisten varojen luovutus tavanomaista käytäntöä markkinataloudessa, komissio on ottanut lähtökohdaksi valtion kanssa täsmälleen samassa tilanteessa olevan yksityisen sijoittajan toiminnan. Selvitysmies oli vuoden ajan tuloksetta yrittänyt löytää yksityisen sijoittajan, joka jatkaisi liiketoimintaa. Näiden mahdollisten sijoittajien käyttäytyminen, joille tässä yhteydessä ehdotettiin yrityksen haltuunottoa, osoittaa, että yksityinen sijoittaja, jolla ei ole mitään erityistä suhdetta *Hamburger Stahlwerke GmbH*:hen, ei ollut valmis sijoittamaan riskipääomaa yritykseen.

Kun komissio vuonna 1984 tutki liittohallituksen esittämään rakenneuudistussuunnitelmaan liittyviä tukia, katsottiin yritys taloudellisesti elinkelpoiseksi sen vuoksi, että yksityisen sijoittajan Protein oletettiin olevan valmis sijoittamaan omaa pääomaa. Yrityksen taloudellisen elinkelpoisuuden mahdollistavien tukien katsottiin olevan rajoitetut summaan, joka oli välttämätön HSW:n rakennemuutokselle. Se tosiseikka, että *Hamburger Stahlwerke GmbH*:n liiketoiminnan jatkajaksi ei löydetty yhtään yksityistä sijoittajaa, vaikka oli mahdollista saada tällainen merkittävä tuki (komissiolle ilmoitettiin aikomuksesta myöntää tuet jo vuonna 1982), korostaa sitä, että yksityinen sijoittaja ei olisi ollut valmis sijoittamaan riskipääomaa.

Se tosiseikka, että HLB osallistui myös uuden HSW:n rahoitukseen, ei merkitse päinvastaista. HLB ei luottorajan perusteella antanut lainoja sellaisilla ehdoilla, joiden mukaan niitä voitaisiin alusta lähtien pitää omaan pää-

(1) Ks. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, asia C 40/85, Belgia vs. komissio, Kok. 1986, s. 2321 ja s. 2345; asia 303/88, Italia vs. komissio, Kok. 1991, s. I-1433, I-1476 ('ENI Lanerossi'); komission päätös N:o 3855/91, EYVL N:o L 362, 31.12.1991, s. 57, II jakson 5 kohta; komission tiedonanto jäsenvaltioille julkisista yrityksistä, EYVL N:o C 307, 13.11.1993, s. 3, 10—21 kohdat.

omaan verrattavana. HSW:n oli maksettava korkoja myös niinä vuosina, joina se ei tehnyt voittoa. Lisäksi pankki sai lainalle vakuuksia, jotka olivat arvokkaita ainakin niin kauan kuin lainaa ei pidetty oman pääoman korvaavana.

Sen vuoksi todetaan, että Hampurin osavaltion HLB:n ja Protein välityksellä myöntämä 20 miljoonan Saksan markan laina HSW:n alkupääoman muodostamiseen on valtion tukea.

Komissio hyväksyi vuosina 1984 ja 1985 HSW:lle 40 miljoonan Saksan markan valtion takuut. 27 miljoonan Saksan markan takuita ei käytetty koskaan. Koska Saksan lainsäädännössä määrätään, että luottotoimeksianto johtaa toimeksiantajan vastuuseen takaajan vastuuta koskevien määräysten perusteella (§§ 778, 765 ff BGB), voidaan Hampurin osavaltion luottotoimeksiantoa verrata takuuseen. Toimeksiannosta syntyvä velvoite on sama kuin takuun kohdalla. Sen vuoksi komission hyväksynnät vuosilta 1984/1985 kattavat tuen, joka liittyy 20 miljoonan Saksan markan peruspääomalainaan.

HLB:n vuodesta 1984 lähtien myöntämän luottorajan osalta, jonka Hampurin osavaltion luottotoimeksianto enimmäkseen kattaa, näyttää aiheelliselta tutkia ensin uuden HSW:n perustamiseen liittyvien rahoitusjärjestelyiden rakenne.

Kun vanhan HSW:n konkurssimenettely aloitettiin, tuli selväksi, että HLB:n 52 miljoonan Saksan markan ja Hampurin osavaltion 129 miljoonan Saksan markan saatavia vanhalta HSW:ltä ei maksettaisi.

Tämän taustalla oli se, että sekä Hampurin osavaltion että HLB:n lainoja pidettiin oman pääoman korvaavina, minkä seurauksena ne maksettaisiin konkurssimenettelyn yhteydessä takaisin vasta sen jälkeen, kun kaikille etuoikeutetuille ja etuoikeudettomille velkojille on suoritettu maksu. Yrityksen sulkeminen olisi johtanut tehdasalueen siivoamisesta aiheutuviin kustannuksiin, sosiaalikustannuksiin ja omaisuuden myyntiin lopettamisarvolla, joka on selvästi toimivan yrityksen arvoa alhaisempi.

Näissä olosuhteissa HLB oli valmis osallistumaan lainalla uuden HSW:n rahoitukseen mahdollistaakseen maksamattomien saataviensa ainakin osittaisen takaisin maksun. Lopulta se sai 90 prosenttia maksamattomasta 52 miljoonasta Saksan markasta takaisin. HLB:n päätös myöntää täsmälleen saman suuruinen eli 52 miljoonan Saksan markan laina omalla riskillään tähän tulokseen johtavan järjestelyn rahoittamiseksi vaikuttaa taloudellisesti järkevältä.

Hampurin osavaltio myönti HLB:n välityksellä 20 miljoonan Saksan markan peruspääomalainan, kattoi 78 miljoonaa Saksan markkaa luottorajasta uuden HSW:n toiminnan rahoittamiseksi ja tarjosi noin 23,5 miljoonaa Saksan markkaa tukia, jotka se rahoittaisi itse (loput tuista rahoitettaisiin liittovaltion varoista), sekä takuita 40 miljoonaan Saksan markkaan asti. Siten Hampurin osavaltion osallisuus ilman takuita nousee noin 121,5 miljoonaan Saksan markkaan.

Siten on selvää, että HLB ja Hampurin osavaltio aikoivat ainoastaan myöntää maksamattomia saataviaan vastaavan summan yrityksen toiminnan jatkamiseksi toisella yrityksellä sellaisen ratkaisun mahdollistamiseksi, jolla vältettäisiin sulkemisesta aiheutuvat lisäkustannukset.

HLB sai lopulta takaisin 90 prosenttia vanhoista saatavistaan entiseltä HSW:ltä. Hampurin osavaltiolle maksettiin 60 prosenttia sen vanhoista saatavista. Merkittävä ero oli niiden vakuuksien rakenteessa, jotka HLB ja Hampurin osavaltio saivat luottorajan takuuksi. HLB, joka oli muodollisesti luotonantaja Hampurin osavaltion toimeksiannosta myönnetylle 78 miljoonan Saksan markan suuruiselle osalle luottorajasta, sai vakuuden vaihto-omaisuuden luovutuksen ja HSW:n saatavien siirron kautta. Koska Hampurin osavaltion luottotoimeksianto johti osavaltion velvollisuuteen korvata kaikki pankille aiheutuvat kustannukset, jotka liittyvät 78 miljoonan Saksan markan suuruiseen osaan luottorajasta, olisivat vakuudet taanneet tämän osan luottorajasta ainoastaan silloin, kun vakuuksien arvo ylitti HLB:n omalla riskillään myöntämän lainan. Koska vakuuksien arvo toimivana yrityksenä arvioitiin vuoden 1984 144 miljoonan Saksan markan ja vuoden 1994 204 miljoonan Saksan markan välille, voidaan olettaa, että vakuuksien likvidointiarvo ylitti 52 miljoonan Saksan markan summan. Tätä päätelmää tukee se tosiseikka, että sopimuksen mukaisen kaavan perusteella Ispatin maksettavaksi tuleva ostohinta arvioidaan tällä hetkellä 44 miljoonan ja 74 miljoonan Saksan markan välille. HLB myönsi luottorajan vakuudella, joka varmisti, että sille maksetaan ensisijaisesti aina ennen kuin Hampurin osavaltio voi hyötyä vakuuksista.

Vuosina 1984—1992, jolloin uudistuvaa luottorajaa myönnettiin ja uusittiin säännöllisesti, ei HSW ollut siinä määrin taloudellisissa vaikeuksissa, että sen osakkaiden olisi pitänyt luovuttaa lisää omaa pääomaa konkurssin välttämiseksi. Yrityksellä oli riittävästi omaa pääomaa osittain tappiollisten toimintojensa rahoittamiseksi. Sen vuoksi HLB:llä ei ollut mitään syytä pelätä vakuuksien menettämistä pääoman korvaavia lainoja koskevan Saksan lainsäädännön perusteella, vaikka sopimusjärjestelyt uuden HSW:n perustamisesta selvästi olivatkin yritys kiertää tämä lainsäädäntö.

HLB:n ja Hampurin osavaltion alkuperäinen laskelma mahdollisuudesta saada takaisin maksamattomat saatavat vanhalta HSW:ltä osoittautui paikkansapitäväksi. HLB:lle maksettiin takaisin 90 prosenttia sen saatavista, joilla ei ollut takuuta vanhan HSW:n omaisuutta koskevassa konkurssimenettelyssä, ja se korvattiin uudella saman suuruisella saatavalla, joka aiheutui omalla riskillä myönnetystä luottorajasta, mutta jonka uusi HSW takaa. Ainoastaan silloin, jos HSW:n taloudellinen tilanne olisi huonontunut siinä määrin, että uuden pääoman sijoittaminen olisi ollut välttämätöntä, olisi HLB voinut odottaa samanlaisia vaikeuksia kuin vanhan HSW:n konkurssissa, koska silloin pääoman korvaavia lainoja koskeva lainsäädäntö olisi tullut merkitykselliseksi. Myöntäessään luottorajan HLB pystyi luottamaan kahteen seikkaan. Ensinnäkin tällöin ei vielä laajalti tiedetty, että uuden HSW:n perustamisen sopimusjärjestely antaisi mahdollisuuden pääoman korvaavia lainoja koskevan lainsäädännön kiertämiseen niin, että jokainen myöhempi selvitysmies olisi vaarassa päätyä oikeuden eteen. Toiseksi, mikä on vielä tärkeämpää, Hampurin osavaltio teki selväksi pitävänsä uuden HSW:n toiminnassa turvatakseen työpaikat. HLB voi olettaa perustellusti, että Hampurin osavaltio olisi valmis auttamaan HSW:tä, jos taloudellinen tilanne huonontuisi.

Näitä päätelmiä tukee Hampurin osavaltion toiminta joulukuussa 1992 ja joulukuussa 1993, kun HSW joutui taloudellisiin vaikeuksiin ja tarvitsi lisää maksuvalmiutta voidakseen jatkaa toimintaansa. Joulukuussa 1992 HSW tarvitsi luottorajan korotusta 20 miljoonalla Saksan markalla yrityksen kärsittyä vuonna 1991 8,5 miljoonan Saksan markan ja vuonna 1992 19,8 miljoonan Saksan markan liiketappiot. HLB:n ja Hampurin osavaltion oli päätettävä, pidennetäänkö luottorajaa ja myönnetäänkö pyydetty korotus. HLB päätti pidentää omalla vastuullaan myöntämäänsä 52 miljoonan Saksan markan luottorajaa, jota Hampurin osavaltion luottotoimeksianto ei kata, mutta kieltäytyi kuitenkin osallistumasta luottorajan korotukseen. Hampurin osavaltio päätti, että se ei pelkästään uusi 78 miljoonaan Saksan markkaan liittyvää toimeksiantoa, vaan se myös määräsi HLB:tä myöntämään tarvittavan 20 miljoonan Saksan markan korotuksen. Siten Hampurin osavaltio nosti luottorajaan liittyvän riskin takuutaan 60 prosentista 65,4 prosenttiin.

Uuden HSW:n perustamisen taustaan liittyvien näkökohtien perusteella HLB:n toiminta vaikuttaa järkevältä. HLB oli jo ilmoittanut maksavansa 52 miljoonaa Saksan markkaa luottorajasta, eli saman summan, joka sillä oli tarkoitus saada takaisin rahoitetulla yrityksen haltuunottoratkaisulla. Joulukuussa 1992, kahdeksan vuotta vanhan HSW:n omaisuudesta aloitetun konkurssimenettelyn aloittamisen jälkeen, oli jo selvää, että HLB oli onnistunut saamaan 90 prosenttia saatavistaan takaisin entiseltä HSW:ltä. Se ei ilmeisesti aikonut myöntää muuta rahoitusta uudelle HSW:lle, ei varsinkaan Euroopan teräsmarkkinoiden erittäin kriittisessä tilanteessa, ja kieltäytyi sen vuoksi korottamasta luottorajaa omalla vastuullaan.

Saksan liittohallituksen perustelu, että yksityinen pankki olisi myöntänyt luottorajan korotuksen, koska muuten koko laina olisi menetetty, ei ole vakuuttava. HLB:n toiminta sen myöntäessä osan luottorajasta HSW:lle ei ollut missään vaiheessa verrattavissa tavanomaisen yksityisen yrityksen toimintaa rahoittavan pankin lainaan. Pankin ja kaupungin toiminta joulukuussa 1992 tukee edellä kuvailtua päätelmää, jonka mukaan HLB luotti Hampurin osavaltion valmiuteen pitää HSW toiminnassa teollisesti tärkeän yrityksen säilyttämiseksi kaupungissa.

Liittohallituksen perustelu, että HSW ei hyötynyt uudesta luottotoimeksiannosta, ei ole pitävä. Saksan viranomaiset ilmoittivat, että yritys tarvitsi summan välttääkseen maksukyvyttömyyden. Koska HLB oli jo ottanut kaikki käytettävissä olevat vakuudet, se ei olisi löytänyt yksityistä pankkia, joka olisi myöntänyt lisälainat. Uuden 20 miljoonan Saksan markan suuruisen luottorajan kattaminen ei ollut pelkästään sisäinen riskin siirto HLB:n ja Hampurin osavaltion välillä HLB:n taloudellisten vaikeuksien välttämiseksi. Luottorajan korotus oli ratkaiseva HSW:n selviytymiselle tänä ajankohtana ja sen vuoksi yrityksen itsensä eduksi.

HSW teki jälleen vuonna 1993 negatiivisen liiketuloksen, jonka suuruus oli 24,4 miljoonaa Saksan markkaa, enemmän kuin koskaan aikaisemmin yrityksen perustamisesta vuodesta 1984 lähtien. Hampurin osavaltion luottolautakunnan päätöksensä valmistelemista varten palkkaamat asiantuntijat totesivat joulukuun 1993 ja tammikuun 1994 välisenä aikana, että HSW oli lähellä konkurssia ja että yrityksen yksityistäminen olisi paras tapa rajoittaa Hampurin osavaltion tappiot ja säilyttää työpaikat.

Jälleen oli HLB:n ja Hampurin osavaltion päätettävä, pidentävätkö ne uudistuvaa luottorajaa ja myöntävätkö ne tarvitun 24 miljoonan Saksan markan korotuksen. HLB päätti, ettei se pidennä omalla vastuullaan myöntämäänsä 52 miljoonan Saksan markan luottorajaa eikä enää rahoita yritystä. Hampurin osavaltio puolestaan päätti vastata HSW:hen liittyvästä taloudellisesta riskistä kokonaan ja kehotti HLB:tä myöntämään 174 miljoonan Saksan markan luottorajan ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaran vuoden 1994 alkuun mennessä.

Liittohallituksen mielestä pankin päätös perustui pääasiassa siihen, että vasta julkaistun tuomioistuimen päätöksen mukaan HLB:n lainoja pidettäisiin pääoman korvaavina. Tämä perustelu ei ole vakuuttava.

Kyseinen päätös julkaistiin tunnetussa juridisessa ammattilehdessä jo 2 päivänä lokakuuta 1992, siis ennen HLB:n joulukuussa 1992 tekemää päätöstä 52 miljoonan Saksan markan luottorajan pidentämisestä. Lisäksi on epätodennäköistä, että HLB:n johto ei olisi huomannut, että vuonna 1984 luotu sopimusjärjestely oli pelkästään yritys välttää pääoman korvaavia lainoja koskevan lainsäädännön aiheuttamia ongelmia, joita HLB:llä oli jo vanhan HSW:n konkurssimenettelyn yhteydessä. Vanhan HSW:n

konkurssin jälkeiset kokemukset osoittivat, että kaikki HSW:n rahoitus taloudellisesti vaikeassa tilanteessa, tietyssä läheisyydessä osakkaisiin tai kaikki epäsuora osakkeiden omistus johtaisi siihen, että konkurssitilanteessa lainaa käsitellään omana pääomana. Uuden HSW:n perustamisen sopimusjärjestely johti tällaiseen epäsuoraan osakkeiden omistukseen, koska HSW:n varsinainen osakas Protei oli menettänyt pankille osakkeiden omistukseen liittyvät oikeudet. Pankilla oli edellä kuvaillun mukaisesti ratkaiseva vaikutusvalta yrityksen kohtaloon. Ero osakkeiden omistukseen edunvalvojana on epäolennainen, erityisesti pääoman korvaavia lainoja koskevan Saksan lainsäädännön taloudellisen taustan osalta.

Sopimusjärjestelyn tarkoitus oli ilmeisesti kiertää pääoman korvaavia lainoja koskeva lainsäädäntö. Tämä lainsäädäntö sisältää kuitenkin tehokkaita suojatoimia tällaisen kierron estämiseksi. Tavallinen selvitysmies olisi pystynyt paljastamaan tämän kiertoyrityksen siviilituomioistuimessa. Sen vuoksi on syytä olettaa, että pankin johto tiesi alusta alkaen vakuuksien olevan konkurssitapauksessa vakavasti vaarassa. Se ei kuitenkaan odottanut joutuvansa konkurssitapauksen eteen, koska kaupunki oli valmis pitämään yrityksen toiminnassa. Joulukuun 1993 ja tammikuun 1994 välisenä aikana annetussa asiantuntijalausunnossa Hampurin osavaltion luottolautakunnalle suositeltiin kuitenkin voimakkaasti osavaltion HSW:hen liittyvän kaiken toiminnan lopettamista, jolloin tätä ei enää voitu odottaa. Tässä tilanteessa pankki ei voinut enää odottaa, että Hampurin osavaltio estäisi konkurssin kaikissa tapauksissa. Tämän seurauksena HLB:n johto päätti lopettaa osallistumisensa ja jättää rahoituksen Hampurin osavaltion huoleksi.

Liittohallitus on lisäksi sitä mieltä, että osavaltion toiminta oli oikeutettua yrityksen yksityiseen vastuuseen siirtämisen ja sosiaallisen vastuun kannalta.

Komissio harkitsi tätä puolta erityisesti Euroopan yhteisön tuomioistuimen asioissa C 303/88, johon on viitattu aikaisemmin, ja C 305/89 [1] tekemien päätösten perusteella. Näissä päätöksissä tuomioistuin korosti muun muassa sitä, että julkisen sijoittajan pääomahuoltoa on pidettävä tukena, kun pääomasta ei ole pitkälläkään aikavälillä odotettavissa tuottoa. Ottaen huomioon myös muut Euroopan yhteisön tuomioistuimen asioissa C 303/88 ja C 305/89 tekemissä päätöksissä käsitellyt yksityisen sijoittajan mahdolliset toimintatavat eivät Hampurin osavaltion ja HLB:n luottorajan perusteella myöntämät lainat vastaa tavanomaisten yksityisten sijoittajien toimintaa. Käsiteltävänä olevan tämän tapauksen olosuhteet osoittavat selvästi, että Hampurin osavaltion rahoituksella ei ollut koskaan, ei lyhyellä eikä pitkällä aikavälillä, mahdollisuutta tavanomaisen sijoittajan odottamaan tuottoon.

Lisäksi on muistettava, että yhdistetyissä asioissa C-278/92, C-279/92 ja C-28/92 [2] tekemässään päätöksessä yhteisön tuomioistuin totesi, että yksityinen sijoittaja ei sijoittaisi lisää pääomaa yritykseen sen myymiseksi tai myynnin yhteydessä pitkälläkin aikavälillä, koska yrityksen myyminen veisi investoijalta pienimmätkin mahdollisuudet tulevaisuudessa saatavaan tuottoon. Hampurin osavaltio päätti joulukuussa 1993 asiantuntijalausunnon neuvoa noudattaen aloittaa HSW:n yksityistämisen. Lainan avulla oli tarkoitus välttää maksukyvyttömyys ja siten konkurssi yksityistämisen valmistelun aikana. Yksityistämisen ei odotettu olevan mahdollista poistamatta huomattavaa osaa HSW:n veloista.

Mahdollisuus menettää kaikki saatavat HSW:ltä, jos yritys menisi konkurssiin, ei riittänyt HLB:lle osallistumisen jatkamiseksi. Pankki oli saanut 90 prosenttia saatavistaan entiseltä HSW:ltä takaisin, kun vanhan HSW:n toimintaa jatkettiin uudella HSW:llä. Hampurin osavaltio sai tämän ratkaisun aikana takaisin 77 miljoonaa Saksan markkaa vanhoista saatavistaan, 93,7 prosenttia osavaltion alun perin kattamasta luottorajasta. Muita uuden HSW:n perustamiseen liittyviä Hampurin osavaltion rahoitusosuuksia, joiden edellä kuvaillun mukaisesti pitäisi vastata loppuosaa maksamattomista saatavista entiseltä HSW:ltä, pidettiin joka tapauksessa menetettynä avustuksena, jonka komissio oli hyväksynyt tukena. Sen vuoksi uuden HSW:n konkurssi ei olisi aiheuttanut odottamatonta lisätappiota. Koska osavaltio oli vuonna 1984 pankin kanssa samaa mieltä siitä, että avustukset vanhan HSW:n toiminnan jatkamisen mahdollistamiseksi olivat taloudellisesti järkeviä, koska niiden avulla oli mahdollista saada takaisin maksamattomat saatavat entiseltä HSW:ltä, olisi vastaavasti ollut järkevää lopettaa osallistuminen sen jälkeen, kun vanhat velat oli maksettu takaisin.

Edellä esitetyn perusteella ei voida kuitenkaan täysin sulkea pois mahdollisuutta, että Hampurin osavaltion HSW:n luottorajaan liittyvä toiminta vuodesta 1984 vuoden 1992 loppuun vastaisi vastaavanlaisessa tilanteessa olevan sijoittajan tavanomaista toimintaa. Kohtuullinen mahdollisuus saada ainakin osa perimättömistä saatavista takaisin kannusti HLB:tä, jonka johto toimi terveiden liiketapojen mukaan, myöntämään luottorajan, jonka suuruus vastasi saatavia vanhalta HSW:ltä. HLB:n ja Hampurin osavaltion tilanne vanhan HSW:n konkurssin jälkeen oli erittäin epätavallinen. Ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että edellä kuvaillut erot vakuutuksissa oli rajoitettu niin pitkälle, että Hampurin osavaltion toiminnan voidaan pääpiirteissään katsoa vastaavan sitä,

[1] Ks. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, Italia v. komissio, Kok. 1991, s. I-1603 ('Alfa Romeo').

[2] Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, Espanja v. komissio ('Hytasa'), Kok. 1994, s. I-4103, ks. EuZW 1994, s. 694.

mitä HLB:n johto piti järkevänä. Jos tarkastellaan ainoastaan osuuksia luottorajasta, huomataan, että sekä HLB että Hampurin osavaltio saivat melkein koko sijoitetun summan takaisin. HLB myönsi 60 prosenttia luottorajasta Hampurin osavaltion toimeksiannosta. Siten Hampurin osavaltio käytti pankkia välineenä luottorajan myöntämisessä; Hampurin osavaltio myönsi lainat HSW:lle HLB:n kautta. Sen vuoksi luottorajan perusteella myönnettyjä lainoja on pidettävä Hampurin osavaltion lainoina. Komissio ei sen vuoksi pidä välttämättömänä takuiden kohdalla odotettua lisämaksua. Komissio päättelee sen vuoksi, että HLB:n Hampurin osavaltion toimeksiannosta myöntämä 78 miljoonan Saksan markan luottoraja vuodesta 1984 vuoden 1993 loppuun ei ole tukea.

Luottorajan korottamisesta 20 miljoonalla Saksan markalla joulukuussa 1992 voidaan todeta, että korotus johti tilanteeseen, jossa Hampurin osavaltio asetti tappionuhalle alttiiksi summan, joka oli suurempi kuin alkuperäiset saatavat vanhalta HSW:ltä, jolloin tätä toimintaa ei voida selittää yrityksen haltuunottamisratkaisun erityisellä taloudellisella taustalla. Vuosina 1991 ja 1992 tekemiensä suurien tappioiden jälkeen HSW oli huononevassa taloudellisessa tilanteessa. Euroopan terästeollisuudella oli vaikein kautensa 1980-luvun alkupuoliskon jälkeen. Tämän tilanteen syynä oli yleinen suhdanteiden lasku sekä kysynnän ja tarjonnan voimakas epätasapaino, rakenteelliset ylikapasiteetit ja niistä johtuva hintojen lasku. Kaikki nämä tekijät vaikuttivat siihen, että melkein kaikkien yhteisön teräsyritysten taloudellinen tilanne huonontui. Tässä taloudellisessa ympäristössä HLB luopui omalla vastuullaan myöntämänsä luottorajan osan jatkamisesta.

Siitä, että luottorajaa pidennettiin ja korotettiin joulukuussa 1993, ja siitä tosiseikasta, että Hampurin osavaltio hyväksyi vastuulleen kokonaan HSW:n rahoitukseen liittyvän riskin HLB:n kieltäydyttyä edes jatkamasta entistä osallistumistaan, voidaan todeta, että HLB:n mielestä uuden HSW:n alkuperäisen rahoituksen erityistausta ei enää riittänyt puolustamaan HSW:n toiminnan jatkamiseen liittyvää taloudellista riskiä.

Yritys oli konkurssin edessä. Vuodelle 1994 odotettiin lisää raskaita tappioita. Tilanne teräsmarkkinoilla ei ollut parantunut olennaisesti. Asiantuntijalausunnon mukaan ainoastaan tappioiden pienentyminen oli mahdollista yksityistämisen yhteydessä. Tässä tilanteessa HLB:n johto päätti lopettaa osallistumisensa rahoitukseen ja hyväksyä konkurssin, jos Hampurin osavaltio toimisi samoin ja lopettaisi myös rahoituksensa. Tämä osoittaa selvästi, että yksikään HSW:n yksityinen sijoittaja ei olisi vuoden 1993 lopun tilanteessa antanut käyttöön uutta pääomaa. Hampurin ainut kumppani, joka oli samassa tilanteessa, ei enää pitänyt mahdollista aikaisempaa erityispuolustelua luottorajan myöntämiselle riittävänä HSW:n rahoituksen jatkamiseksi. Sen vuoksi voidaan todeta, että Hampurin osavaltion toimintaa ei voida verrata tavanomaisen sijoittajan toimintaan markkinataloudessa.

Sen vuoksi Hampurin osavaltion toiminta, kun se määräsi HLB:n myöntämään vuoden 1994 alkuun mennessä 174 miljoonan Saksan markan luottorajan ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaran HSW:lle kokonaan osavaltion riskillä, on EHTY:n perustamissopimuksen ja terästukisääntöjen vastaista valtion tukea. Tueksi tässä lainassa ei katsota korkokantaan liittyvää erityiskohtelua, vaan annettua pääomaa.

Lainoja voidaan verrata suoraan oman pääoman sijoittamiseen, koska lainojen arvoa on pääoman korvaavia lainoja koskevan lainsäädännön mukaan käsiteltävä kuten osakkaan GmbH-muotoiseen yhtiöön sijoittamaa omaa pääomaa.

Valtion tuet terästeollisuuden yrityksille ovat kiellettyjä EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c kohdan nojalla. Terästukisäännöissä, jotka hyväksyttiin EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan nojalla neuvoston puoltaessa niitä yksimielisesti, määrätään, että tiettyjen tukimuotojen voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille. Näihin tukiin kuuluvat muun muassa tutkimus- ja kehitystyötuet (2 artikla), ympäristönsuojelutuet (3 artikla) ja sulkemiseen liittyvät tuet (4 artikla) sekä yleisten tukiohjelmien mukaiset investointituet yhteisön tietyillä alueilla (5 artikla). HSW:lle myönnetyt tuet eivät kuulu näihin ryhmiin. Pelastus- ja rakennemuutostukia ei terästukisääntöjen määräysten mukaan voida pitää yhteismarkkinoille soveltuvina.

Periaatteessa kaikki laittomasti myönnetty tuki on perittävä takaisin tuen saaneelta yritykseltä. Takaisinperintä on toteutettava Saksan lainsäädännön menettelyjen ja määräysten mukaisesti korolla, joka alkaa kertyä tuen myöntämispäivästä aluetukiohjelmien arvioinnissa käytetyllä korkokannalla.

Tukimäärän laskemisesta liittohallitus on sitä mieltä, että HSW:llä olisi myös ollut mahdollisuus rahoittaa toimintansa Yhdysvaltojen rahamarkkinoilla saatavilla olevalla junk bonds -rahoituksella. Tätä perustelua ei voida hyväksyä, koska riskipääoman sijoittamista taloudellisissa vaikeuksissa olevaan perinteisen teollisuuden alan yritykseen ei voida verrata sellaisten riski-investointien yksityiseen rahoitukseen, jotka ovat välttämättömiä innovatiivisessa markkinataloudessa uusien teknologioiden kehittämiseen tai uusien markkinoiden luomisen ja valloitta-

misen mahdollistamiseksi. Yksityisiä riskirahoituksen välineitä on sellaisten yritysten käytettävissä, joilla on jonkinlainen mahdollisuus päästä erittäin tuottoisille markkinoille. Teräsyritysten taloudelliset tulokset ovat tunnetusti luonteeltaan erityisen jaksoittaisia, ja varovainen kesivertosijoittaja vaatisi vakuutta turvaamaan takaisinmaksun voitoista tai kassavirrasta koko talousjakson ajan sen sijaan, että sijoittaisi riskipääomaa ilman erityistä mahdollisuutta saada osuutta lupaavista tulevaisuuden markkinoista.

Lisäksi liittohallituksen mielestä olisi tukimäärän laskemisessa se summa, jonka HSW olisi joulukuussa 1993 voinut rahoittaa tavanomaisella pankkilainalla, vähennettävä Hampurin osavaltion antamasta kokonaissummasta.

Mahdollisesti yritys olisi voinut kattaa osan rahoituksestaan yksityisiltä pankeilta saatavilla lainoilla, jos HLB ja Hampurin osavaltio olisivat vapauttaneet vakuudet. Yksityinen pankki ei kuitenkaan olisi myöntänyt lainaa, joka kuuluisi pääoman korvaavista lainoista koskevan lainsäädännön soveltamisalaan. Liittohallitus ilmoitti, että tämä lainsäädäntö koski kaikkia luottorajan perusteella myönnettyjä lainoja. Sen vuoksi osavaltion toimintaa, myös sen luottorajan osan suhteen, jota ei tiedetä, ei voida verrata mahdolliseen lainaan, jonka pankki olisi ehkä myöntänyt joulukuussa 1993.

HSW:n Ispatin myynnin ehtoihin sisältyy tosiasiallinen luopuminen luottorajan perusteella myönnetyistä lainoista aiheutuvista saatavista. Toisaalta Ispat maksaisi tietyn hinnan saatavista. Ispatin otettua haltuunsa kaikki osakkeet HSW on taloudellisesti liitetty Ispat-yhtymään, jolloin summat, jotka Ispat maksaa saatavien haltuunottamisesta ja siten HSW:n vapauttamisesta veloistaan, voidaan taloudellisesti panna HSW:n tilille. Sen vuoksi komissio on päättänyt taloudellisen näkökannan perusteella, ja jotta se ei vaatisi takaisin maksettavaksi tukea, joka ylittää HSW:n saaman luvattoman taloudellisen edun, hyväksyä ostohinnan, jonka Ispat lopulta maksaisi HLB:n kanssa tehtyjen sopimusjärjestelyjen perusteella, osaksi tuen takaisinmaksua.

V

Yhteenvetona komissio toteaa, että lainat, jotka myönnettiin joulukuussa 1992 sen perusteella, että luottoraja korotettiin 20 miljoonalla Saksan markalla, sekä joulukuussa 1993 sovitun 174 miljoonan Saksan markan ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaran perusteella myönnetyt lainat ovat valtion tukea, joka on EHTY:n perustamissopimuksen ja terästukisääntöjen vastaista tukea. Tuki on perittävä takaisin. Takaisinperintä toteutetaan Saksan lainsäädännön menettelyjen ja määräysten mukaisesti mukaan lukien korot, joita alkaa kertyä pro rata temporis -periaatteen mukaan suhteellisesti tuen myöntämispäivästä alkaen viitekorkokannalla, jota käytettiin aluetukiohjelmien arvioinnissa. Luottorajasta tehdyn sopimuksen perusteella jo maksetut korot otetaan huomioon. Ostohinta, jonka Ispat lopulta maksaa HLB:n saatavien siirrosta, on pidettävä osana tuen takaisinmaksua.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Hamburger Stahlwerke GmbH:n peruspääomaan annettu 20 miljoonaa Saksan markkaa, jonka Hampurin osavaltio myönsi lainana *Protei Produktionsbeteiligungen GmbH & Co. KG*:n osakkaille ja yritykselle itselleen *Hamburgische Landesbank Girozentrale*n kautta, on valtion tukea. Komissio hyväksyi tämän tuen jo 1984/1985.

2 artikla

Lainat, jotka myönnettiin *Hamburger Stahlwerke GmbH*:lle *Hamburgische Landesbank Girozentrale*n Hampurin osavaltion toimeksiannosta myöntämän luottorajan 20 miljoonan Saksan markan suuruisen korotuksen perusteella joulukuussa 1992, sekä *Hamburgische Landesbank Girozentrale*n joulukuussa 1993 Hampurin osavaltion toimeksiannosta Hamburger Stahlwerke GmbH:lle koko 174 miljoonan Saksan markan luottorajan ja 10 miljoonan Saksan markan liikkumavaran perusteella myöntämät lainat ovat EHTY:n perustamissopimuksen ja terästukisääntöjen vastaista valtion tukea.

3 artikla

Saksan on perittävä 2 artiklassa mainitut tuet takaisin tuen saaneelta yritykseltä. Takaisinperintä toteutetaan Saksan lainsäädännön menettelyjen ja määräysten mukaisesti mukaan lukien korot, joita alkaa kertyä pro rata temporis -periaatteen mukaan suhteellisesti tuen myöntämispäivästä alkaen viitekorkokannalla, jota käytettiin aluetukiohjelmien arvioinnissa. Luottorajasta tehdyn sopimuksen perusteella jo maksetut korot otetaan huomioon. Ostohintaa, jonka *Venuda Investments B.V.* maksaa *Hamburgische Landesbank Girozentrale*n saatavien siirrosta, on pidettävä osana tuen takaisinmaksua.

4 artikla

Saksan on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa siitä, kuin sille ilmoitettiin tästä päätöksestä, tämän päätöksen noudattamiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

5 artikla

Tämä päätös on osoitettu Saksan liittotasavallalle.

Tehty Brysselissä 31 päivänä lokakuuta 1995.

Komission puolesta
Karel VAN MIERT
Komission jäsen